

RAAP-NOTITIE 6516

Onderzoeksgebied Maarweg in Uithuizen

Gemeente Eemsmond
Archeologisch vooronderzoek:
een inventariserend veldonderzoek

RAAP

10500 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: SUW sociaal wonen

Titel: Onderzoeksgebied Maarweg in Uithuizen, gemeente Eemsmond; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: 25 juni 2018

Auteur: [REDACTED]

Projectcode: EEUI

Bestandsnaam: NO6516_EEUI

Projectleider: [REDACTED]

Projectmedewerker: [REDACTED]

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 4610360100

Autorisatie: [REDACTED]

Bevoegde overheid: gemeente Eemsmond

ISSN: 0925-6369

RAAP

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

e-mail: raap@raap.nl

www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2018

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een inventariserend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Eemsmond
- *onderzoekskader*: bestemmingsplanwijziging
- *datum veldonderzoek*: 30 mei 2018
- *locatie*:
 - *naam*: onderzoeksgebied Maarweg
 - *ligging*: het onderzoeksgebied ligt in het centrum van Uithuizen, ten oosten van de Maarweg, ten noorden van de J.F. Kennedylaan en ten zuiden van de Hoofdstraat West (zie figuren 1 en 2)
 - *plaats*: Uithuizen
 - *gemeente*: Eemsmond
 - *provincie*: Groningen
 - *oppervlakte onderzoeksgebied*: 2407 m²
 - *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 3G
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 240.042/603.195
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het onderzoeksgebied
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 4610360100
- *documentatie*: de documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode EEUI en wordt met de vondsten binnen een termijn van 2 jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In het centrum van Uithuizen, ten oosten van de Maarweg is de herstructurering van een plangebied voorzien (De Jong, 2018). In het plangebied, dat op figuur 2 is aangegeven, zijn inmiddels 44 huurwoningen gesloopt en de naastgelegen basisschool zal volgens planning ook worden afgebroken. In het plangebied zullen 22 grondgebonden woningen en 8 starterswoningen worden gebouwd. Het oppervlak van de nieuwbouw is kleiner dan het voormalige bebouwde oppervlak. Voor de resterende ruimte is een parkachtige inrichting beoogd. Hierbij zijn bodemingrepen gepland die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele archeologische waarden. Ook moet het bestemmingsplan worden gewijzigd. Daarom is door Libau een bureauonderzoek uitgevoerd (zie De Jong, 2018). Tijdens dit onderzoek zijn aanbevelingen geformuleerd omtrent archeologisch vervolgonderzoek. In het grootste deel van het plangebied acht Libau vervolgonderzoek niet noodzakelijk, omdat het weliswaar grotendeels op een kwelderwal ligt, maar vanouds niet tot het bebouwde deel van Uithuizen behoorde. In de 20e eeuw is hier een woonwijk ingericht en intacte archeologische resten worden hier niet (meer) verwacht. Alleen in het meest noordelijke deel van het plangebied, het onderhavige onderzoeksgebied (zie figuur 2), wordt wel vervolgonderzoek

aanbevolen. Het onderzoeksgebied maakt namelijk deel uit van een laat-middeleeuwse wierde en van de historische bebouwing van Uithuizen en heeft (daarom) een dubbelbestemming 'waarde archeologie' in het bestemmingsplan. Door eerdere bebouwing zal de bodem iets verstoord zijn, maar dieper gelegen archeologische resten kunnen nog (grotendeels) intact zijn. Om te bepalen of in het onderzoeksgebied intacte archeologische resten voorkomen, dient een inventariserend booronderzoek plaats te vinden. Dit booronderzoek moet uitwijzen in hoeverre hier wierdelagen voorkomen (inclusief archeologische vondsten en indicatoren) en in welke mate deze intact zijn (met andere woorden niet door recente bodemingrepen verstoord). Op basis van deze gegevens kan een indruk worden verkregen van de potentiële archeologische waarde van het onderzoeksgebied. Het booronderzoek dient te bestaan uit zes boringen, gelijkmatig verspreid over het onderzoeksgebied. Afhankelijk van de uitkomsten van het booronderzoek wordt bepaald of en in welke vorm aanvullend archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Voor verdere resultaten van het bureauonderzoek wordt verwezen naar bovengenoemde publicatie.

Op basis van de bovengenoemde resultaten, aanbevelingen en doelstellingen van Libau is in het onderzoeksgebied een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn weergegeven in de onderhavige rapportage.

1.3 Onderzoeksvragen

- Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
- Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
- Zijn archeologische maatregelen (planinpassing, vervolgonderzoek, e.d.) noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, 4004 Opgraven (landbodems) en 4006 Specialistisch onderzoek.

2 Veldonderzoek

2.1 Methode

- *positie boringen*: zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het onderzoeksgebied (met inachtneming van de aanwezige nutsvoorzieningen; zie figuur 2)
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor Ø 3 cm
- *totaal aantal boringen*: 7
- *minimaal geboorde diepte*: 1,5 m -Mv (boring 6 tot 1 m -Mv wegens ondoordringbaar puin)
- *maximaal geboorde diepte*: 3,15 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *X-/Y- en Z-coördinaten boringen gemeten met*: RTK-GPS

2.2 Resultaten

De laagopeenvolging (lithologie) en interpretatie (lithogenese en archeologie) in het onderzoeksgebied worden van boven naar beneden beschreven. Het maaiveld in het onderzoeksgebied ligt in het noordelijkste deel op 2,75 m +NAP (zie figuur 2) en loopt in zuidelijke richting af naar ongeveer 1,22 m +NAP ter hoogte van de boringen 6 en 7.

In de boringen is een verstoorde toplaag aangetroffen die in het algemeen 0,25 tot 0,6 m dik is (bruinigrijze, zwak humeuze, sterk zandige, matig stevige klei, in boring 1 kleiig zand, met fragmenten baksteenpuin). In boring 4 is de verstoorde toplaag slechts 0,08 m dik. In boring 6 is een verstoorde toplaag (bovenste 0,2 m betreft opgebracht zand) herkend die zeker 0,97 m dik is. Op deze diepte is namelijk op ondoordringbaar puin/funderingsrest gestuit, zodat de boring niet doorgezet kon worden. Mogelijk is hier geboord op de locatie van een recent gesloopt gebouw of op resten van historische bebouwing.

Onder de verstoorde toplaag is in alle boringen (met uitzondering van boring 6, zie hierboven) een 0,84 tot 1,15 m dikke, intacte archeologische laag aangetroffen (grijze tot bruinigrijze, humusarme tot zwak humeuze, sterk zandige, matig stevige klei met houtskool, verbrande klei en met kleine fragmenten baksteenpuin en regelmatig met humusvlekken, kleibrokken en/of zandbrokken en soms met aardewerk of onverbrand bot). In de archeologische laag zijn relatief 'schone', humusarme ophogingslagen en wat rijkere, licht humeuze bewoningslagen herkend. Het hoogste punt van de archeologische laag bevindt zich op 2,28 m +NAP (boring 3). In boring 5 is het archeologische pakket veel dikker. Hier bevindt zich onder een 1,15 m dikke archeologische laag zoals hierboven beschreven een 0,7 m dikke laag grijze, matig slappe klei met schelpfragmenten, kleibrokken, houtskool, verbrande klei, baksteenpuin en fosfaat en daaronder een 0,88 m dikke laag, blauwgrijs, matig siltig, zeer fijn zand met zand- en humusbrokken, aardewerk, verbrande klei en houtskool. Gezien de diepte van het archeologische pakket in deze boring

betreft het waarschijnlijk een met wierdelagen afgedekt archeologisch grondspoor (mogelijk een waterput). In boring 2 is de bovenste 0,27 van wierdelagen verstoord. Dit niveau is tot de verstoorde toplaag gerekend. Zowel in de intacte archeologische laag van deze boring als in het onderste deel van de spoorvulling in boring 5 is kogelpotaardewerk uit Late Middeleeuwen gevonden. Uit de spoorvulling zijn ook twee brokken verbrande klei (huttenleem) verzameld. Dergelijk vondstmateriaal wordt in het algemeen gedateerd in de Middeleeuwen of ouder. Op basis van deze vondsten dateert de archeologische laag in het onderzoeksgebied en ook het aangeboorde grondspoor waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen, met op basis van de in de archeologische laag aangetroffen fragmenten baksteenpuin een mogelijke voortzetting in de Nieuwe tijd. De archeologische laag maakt waarschijnlijk deel uit van de laat-middeleeuwse dorpswierde. Aangezien de intacte archeologische laag in boring 7, die langs de zuidrand van het onderzoeksgebied is gezet, nog steeds 1,13 m dik is, kan worden gesteld dat de wierde zich in zuidelijke richting voortzet tot in het niet-onderzochte deel van het plangebied.

Onder de archeologische laag liggen natuurlijke, zandige getijdenafzettingen (lichtgrijs, matig siltig, zeer fijn zand).

3 Samenvatting

3.1 Conclusies

- *Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?*

De laagopeenvolging in het onderzoeksgebied bestaat uit een verstoorde kleiige toplaag op een intacte, kleiige archeologische laag (wierdelagen) op zandige getijdenafzettingen. Op basis van het Libau-bureauonderzoek worden in het onderzoeksgebied archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd verwacht. Resten uit andere perioden worden niet verwacht. Uit het booronderzoek is gebleken dat de bodem in delen van het onderzoeksgebied slechts oppervlakkig is verstoord. Aangezien in bijna alle boringen een (relatief dikke) intacte archeologische laag is aangetroffen, kan worden gesteld dat het archeologisch relevante niveau in het onderzoeksgebied, buiten de zones met recent gesloopte huizen en nutsvoorzieningen, intact is.

- *Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?*

De archeologische verwachting in het onderzoeksgebied blijft ongewijzigd (hoog) voor archeologische resten uit de periode (Late) Middeleeuwen-Nieuwe tijd. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (en ondoordringbaar puin in boring 6) worden in het onderzoeksgebied ook resten van historische bebouwing verwacht. Het booronderzoek heeft informatie opgeleverd die een zuidwaartse uitbreiding van de zone met hoge verwachting rechtvaardigen (in tegenstelling tot de lage verwachting die volgt uit het Libau-bureauonderzoek). Het is vooralsnog onduidelijk tot hoever de zone met een hoge archeologische verwachting in zuidelijke richting moet worden uitgebreid (zie § 3.2). Aangezien in de archeologische laag onverbrand bot is aangetroffen, is de mate van conservering van onverbrand organisch materiaal naar verwachting hoog.

- *Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?*

In het gehele onderzoeksgebied (in bijna alle boringen) is een intacte archeologische laag (wierdelagen) aangetroffen. In één boring is ook een archeologisch grondspoor (mogelijke waterput) herkend. In de archeologische laag en in de vulling van het grondspoor zijn zowel kogelpotardewerk uit de Late Middeleeuwen als baksteenpuin uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd gevonden. Op basis van deze vondsten/indicatoren kan de vindplaats waarschijnlijk in de Late Middeleeuwen worden gedateerd met een mogelijke voortzetting in de Nieuwe tijd. De vindplaats maakt waarschijnlijk deel uit van de laat-middeleeuwse dorpswierde van Uithuizen. Op basis van de resultaten van het booronderzoek is het vrijwel zeker dat de vindplaats (wierde) zich zuidwaarts uitstrekt tot buiten het onderzoeksgebied, maar het is onduidelijk tot hoever (zie § 3.2).

- *Zijn archeologische maatregelen (planinpassing, vervolgonderzoek, e.d.) noodzakelijk?*

Zowel in het onderzoeksgebied als in het overige (niet onderzochte) deel van het plangebied worden archeologische maatregelen noodzakelijk geacht (zie § 3.2).

3.2 Aanbevelingen

Het onderzoek in het onderzoeksgebied heeft aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van een potentieel waardevol deel van de dorpswierde van Uithuizen. Om inzicht te kunnen krijgen in de locaties met recente verstoringen (sloopwerkzaamheden en nutsvoorzieningen) en historische bebouwingsresten en de behoudenswaardigheid van de wierde, wordt aanbevolen een waarderend proefsleuvenonderzoek te laten uitvoeren. Ook dient (meer) informatie verzameld te worden over de aard, omvang, datering, diepteligging en conservering van de aanwezige archeologische resten. Een proefsleuvenonderzoek dient uitgevoerd te worden conform een door de gemeente goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

Om vast te kunnen stellen tot hoever de wierde zich in zuidelijke richting voortzet, wordt aanbevolen een booronderzoek uit te laten voeren in het nog niet onderzochte deel van het plangebied (zie figuur 2). Het is raadzaam dit booronderzoek te laten uitvoeren vóór het aanbevolen proefsleuvenonderzoek, omdat op deze wijze de proefsleuven het meest effectief en efficiënt kunnen worden aangelegd.

Op basis van de resultaten hiervan kan de gemeente besluiten hoe met de aanwezige archeologische resten moet worden omgegaan.

Contactpersoon RAAP: drs. H.W. Veenstra, projectleider, tel. 0512-589140.

Literatuur

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

De Jong, M., 2018. Herstructurering Maarweg te Uithuizen (gemeente Eemmond). Een archeologisch bureauonderzoek. Libau-rapport 18.81076, Groningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het onderzoeksgebied (rood). Inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel).

Figuur 2. Resultaten onderzoek.

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Recente tijd			1945
Nieuwe tijd		C	1850
		B	1650
		A	1500
Middeleeuwen		Laat B	1250
		Laat A	1050
		Vroeg	D: Ottoonse tijd
			C: Karolingische tijd
			B: Merovingische tijd
			A: Volksverhuizingstijd
Romeinse tijd		Laat	450
		Midden	270
		Vroeg	70 na Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
		Midden	35.000
		Oud	250.000

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

(inclusief lithologisch profiel)

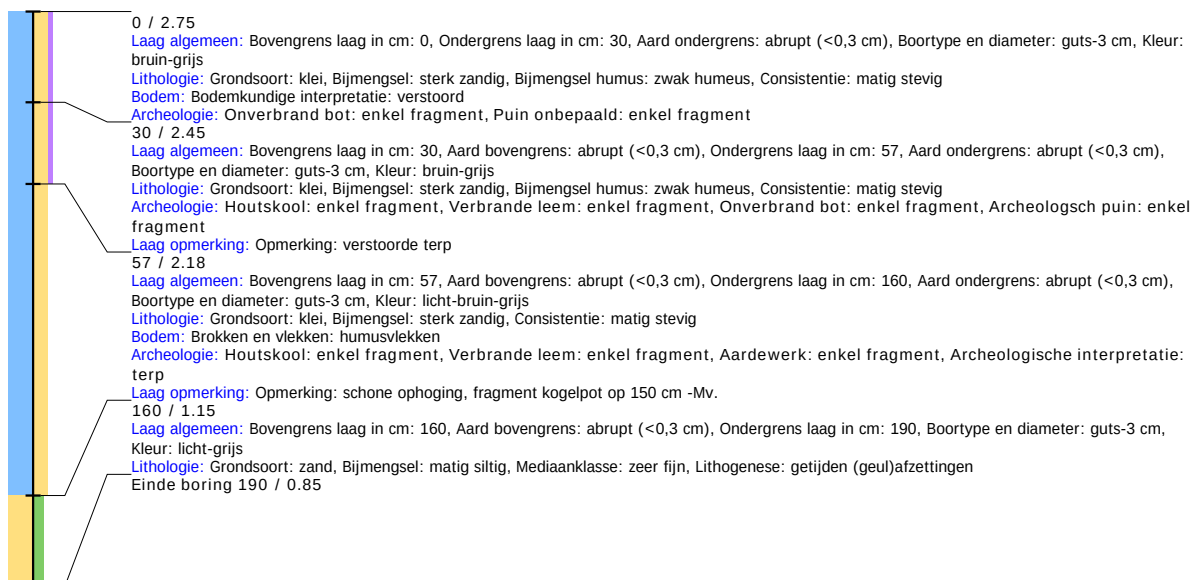
Boring: EEUI_1

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 1, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 230
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240063.168, Y-coördinaat in meters: 603215.108, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.749, Precisie hoogte: 1 dm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

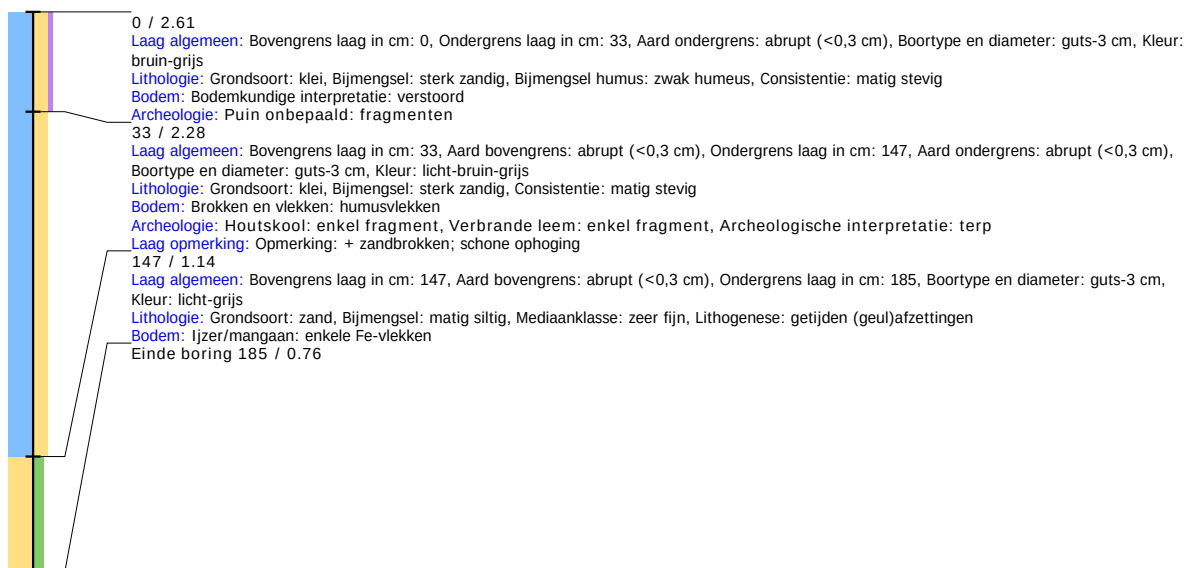
Boring: EEUI_2

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 2, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 190
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240044.305, Y-coördinaat in meters: 603220.805, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.752, Precisie hoogte: 1 dm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

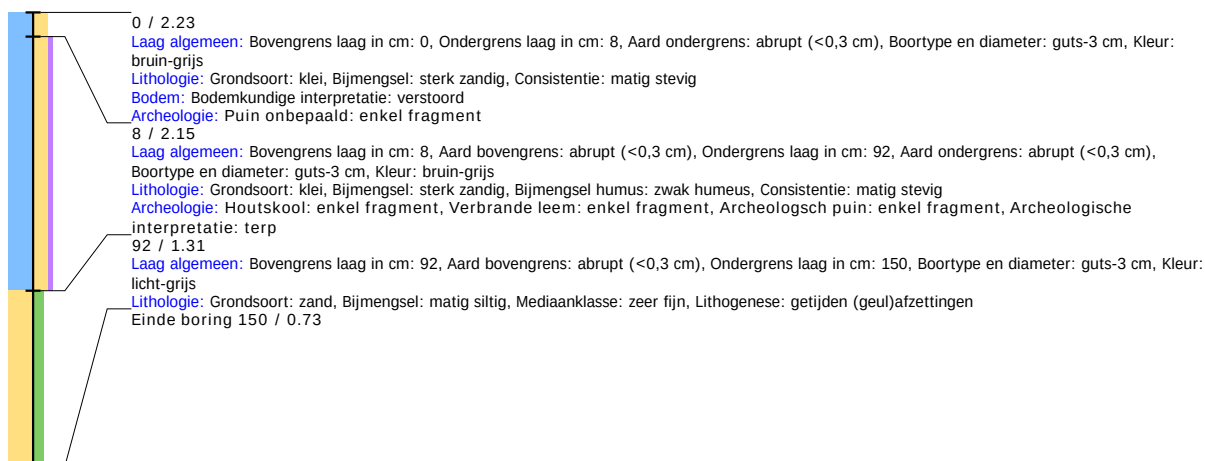
Boring: EEUI_3

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 3, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 185
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240042.749, Y-coördinaat in meters: 603203.239, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.606, Precisie hoogte: 1 dm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

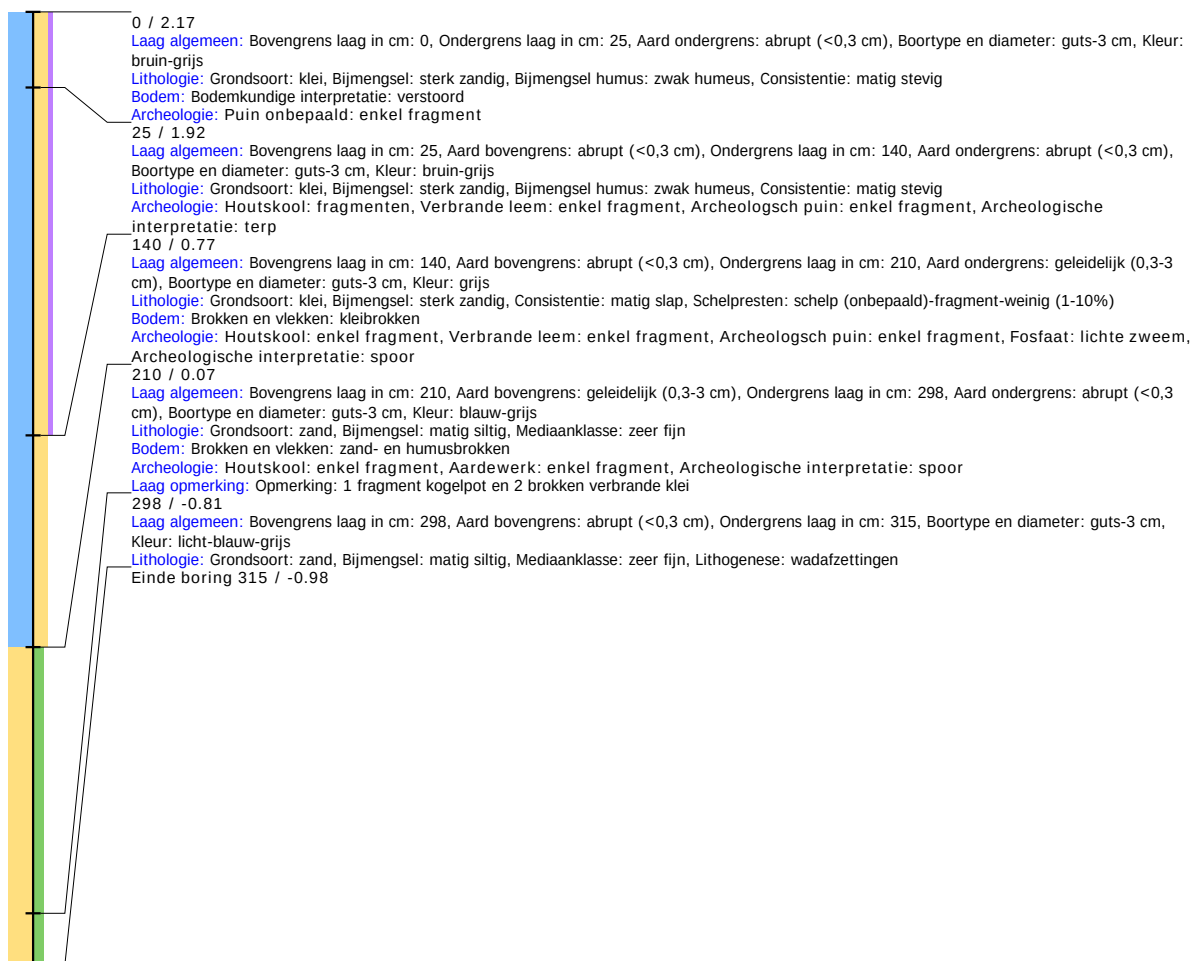
Boring: EEUI_4

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 4, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 150
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240054.638, Y-coördinaat in meters: 603180.973, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.229, Precisie hoogte: 1 dm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

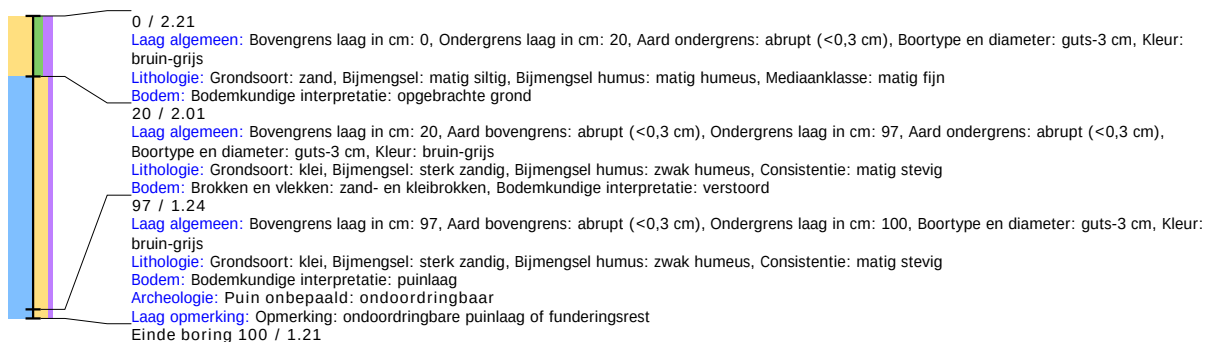
Boring: EEUI_5

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 5, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 315
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240029.796, Y-coördinaat in meters: 603180.675, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.17, Precisie hoogte: 1 dm, Referentievak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

Boring: EEUI_6

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 6, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 100
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240042.051, Y-coördinaat in meters: 603162.164, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.215, Precisie hoogte: 1 dm, Referentievak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

Boring: EEUI_7

Kop algemeen: Projectcode: EEUI, Boornummer: 7, Beschrijver(s): HV/EZ, Datum: 30-05-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 170

Coördinaten: X-coördinaat in meters: 240036.681, Y-coördinaat in meters: 603160.097, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 2.24, Precisie hoogte: 1 dm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS

Plaats: Provincie: Groningen, Gemeente: Eemsmond, Opdrachtgever: SUW sociaal wonen, Uitvoerder: RAAP Noord

